

ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ РЕГІОНУ

С. О. МАШКАНЦЕВА, кандидат економічних наук
Національний університет «Одеська морська академія»

У статті вивчено визначення дефініції «мультимодальні перевезення»; розглянуто необхідність формування системи мультимодальних перевезень в транспортній галузі регіону. Запропоновано трактувати мультимодальні перевезення регіону як перевезення продукту різними видами транспорту та іншими учасниками перевізного процесу, що взаємодіють між собою, а також виконують свою частину роботи в межах договірних відносин та за наявності єдиного органу керування на певній території.

Ключові слова: мультимодальні перевезення; комбіновані перевезення; інтермодальні перевезення; регіон; управління; транспортна галузь.

Постановка проблеми. Транспортна сфера України є важливою умовою для функціонування інших галузей національної економіки. Європейський досвід розвитку транспортної системи показує, що визначальним напрямом мінімізації витрат та об'єднання учасників процесу доставки вантажів є організація мультимодальних перевезень. Формування системи мультимодальних перевезень забезпечує організаційно-технологічну взаємодію різних видів транспорту, координацію та синхронізацію процесів транспортно-логістичного обслуговування, встановлення партнерських відносин між усіма учасниками ланцюга доставки вантажів на вигідних умовах. Державна підтримка мультимодальних перевезень та розбудови об'єктів транспортно-логістичної інфраструктури незначна, а наявні обмеження ринку залізничних контейнерних перевезень та відсутній інвестиційно сприятливий клімат гальмують їхній розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мультимодальні перевезення являть собою комплексну послугу з перевезення одного й того ж вантажу різними видами транспорту. Це обумовлюється географічним місцем розташування кінцевого пункту призначення, вибором найкоротшого шляху доставки, а також нестандартними розмірами вантажів та їх специфікою. Отже, система мультимодальних перевезень орієнтована, в основному, на міжрегіональні взаємовідносини її учасників, тому в умовах сьогодення

дослідження цих питань саме на регіональному рівні є актуальним.

Питання організації змішаних перевезень та взаємодії видів транспорту при перевезенні вантажів вивчали М. Постан, С. Резер, Н. Правдин, Г. Левіков, В. Тарабанько, Л. Савченко та інші. Наукові праці зарубіжних і вітчизняних економістів С. Милославської, К. Плужникова, В. Караваєва, Є. Лімонова, І. Ташбаєва, Н. Троїцької, А. Чубукова, М. Шилімова присвячені проблемам використання транзитного потенціалу України та організації інтер- і мультимодальних перевезень вантажів. Водночас, незважаючи на велику кількість досліджень та концептуальних підходів до визначення дефініції «мультимодальні перевезення» виникає необхідність вивчення цієї економічної категорії в регіональному ракурсі.

Методика досліджень. У процесі дослідження застосовано методи порівняння, аналізу, теоретичного та логічного узагальнення. Методологічною основою став діалектичний метод дослідження.

Результати досліджень. Транспортний процес при мультимодальних перевезеннях складається з декількох послідовних етапів доставки та перевантаження вантажу з одного виду транспорту на інший зі включенням їх до загальної системи транспортування. Науковим базисом виникнення поняття «мультимодальні перевезення» стала ідея збільшення вантажних одиниць і перевезення вантажу з використанням різних видів транспорту в США. В зовнішньоекономічній діяльності підприємств мультимодальними називаються перевезення з використанням декількох видів транспорту, що виконуються під відповідальністю одного перевізника за єдиним транспортним документом та за єдиною наскрізною ставкою [1].

Термін «мультимодальні перевезення» трактується в низці офіційних документів ООН. Зокрема, Європейської економічної комісії (ЄЕК), Конференція ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД), Європейської конференції міністрів транспорту (ЄКМТ), Організації співробітництва залізниць (ОСЗ), інших міжнародних організацій. Відповідні поняття використовуються у міжнародних конвенціях, у нормативних правових актах ряду країн. Дослідницькі організації та транспортні компанії приводять їх у власних словниках транспортних термінів, розміщених на відповідних інтернет-сайтах. Так, в Конвенції ООН «Про міжнародні змішані перевезення вантажів» визначено ознаки, які відповідають поняттю «мультимодальні перевезення», а саме:

- перевезення має бути міжнародним;
- в процесі перевезення має бути задіяне не менше ніж два види

транспорту;

- доставка вантажу організована оператором перевезення або особою, що діє від його імені;

- оператор перевезення у договорі перевезення між ним та замовником, виступає як рівноправна сторона договірних відносин, а не як агент, або виконує свої функції від імені вантажовідправника, або вантажовласників, що приймають участь в перевізному процесі;

- оператор перевезення приймає на себе відповідальність за виконання договору перевезення;

- документ, який надається оператором перевезення, покриває весь шлях руху вантажопотоку від вантажовідправника до вантажоодержувача;

- відповідальність оператора за вантаж охоплює період часу з моменту прийняття їм вантажу під своє ведення до моменту його передачі вантажоодержувачу [2].

В документі Європейської економічної комісії з питань торгівлі і розвитку зазначено, що міжнародне мультимодальне перевезення являє собою перевезення товарів мінімум двома видами транспорту на основі мультимодального транспортного контракту з місця відправки товарів з однієї країни, в якому їх збирає мультимодальний транспортний оператор, до місця призначення вантажу в іншій країні [3].

В свої працях О.Є. Соколова визначає мультимодальні перевезення як інтегровану та взаємозв'язану транспортну систему, завданням якої є прискорення, здешевлення та спрощення технологічних процедур упродовж повного ланцюга доставки «від дверей до дверей» за умов організаційно-технологічної взаємодії всіх ланок перевізного процесу [4, с.27].

Вікіпедія трактує мультимодальні перевезення як транспортування вантажів за одним договором, але виконане щонайменше двома видами транспорту. Перевізник несе відповідальність за все перевезення, навіть якщо це транспортування виконується різними видами транспорту [5, с.43].

Л.Б. Миротин ототожнює мультимодальні, комбіновані та інтермодальні перевезення вантажів та вважає, що, якщо при перевезеннях хоча б два види транспорту є міжнародними, то таке перевезення є мультимодальним (змішаним) [6, с.116].

Комбіновані та інтермодальні перевезення характеризують перевізний процес залежно від технологічних операцій, що виконуються з вантажем або з транспортним засобом. Проте, саме наявність оператора мультимодального перевезення, який несе відповідальність за вантаж та можливі ризики,

пов'язані з доставкою на усьому шляху пересування незалежно від кількості видів транспорту, що приймають участь у процесі доставки при оформленні єдиного транспортного документу, є головною відмінною рисою від усіх інших споріднених концепцій транспортування. Комбіноване перевезення – це перевезення, при якому притаманні всі інтермодальні і мультимодальні ознаки. Інтермодальні перевезення – це окремий випадок мультимодального перевезення, яке являє собою послідовне перевезення вантажів двома або більш видами транспорту в одній і тій же вантажній одиниці або автотранспортному засобі без перевантаження самого вантажу при зміні транспорту [7, 8].

Понятійно-категоріальний апарат системи мультимодальних перевезень потребує уточнення. По-перше, у національному законодавстві і галузевій літературі різних країн історично складалася власна термінологія, що відноситься до перевезень вантажів за участю декількох видів транспорту. Вона відповідає національній практиці, відображає особливості розвитку національних транспортних систем і має, у багатьох випадках, галузеву (стосовно окремих видів транспорту) спрямованість. По-друге, наявність двох моделей інтермодальних перевезень (ОМ і КМ), сутність яких впливає на відповідний понятійний апарат. Ми вважаємо, що дефініція «мультимодальні перевезення» трактується як перевезення вантажу, що одночасно виконується двома або більше видами транспорту, організовано одним оператором, який бере на себе відповідальність доставки вантажу «від дверей до дверей» на підставі єдиного договору як на міждержавному, так і на регіональному рівнях. Отже, важливим є територія, на яку поширюється дія системи мультимодальних перевезень.

Регіональні особливості (економіко-географічне положення, ґрунтово-кліматичні умови, природні ресурси; спеціалізація та концентрація виробництва продукції; рівень розвитку господарських взаємозв'язків з іншими територіями) прямо впливають на визначення цього поняття. Світовий досвід показує, що налагоджена система мультимодальних перевезень сприяє значному соціально-економічному розвитку на регіональному рівні [9, 10]. Транспортна система забезпечує інтенсивний обмін товарами та послугами між окремими територіями, які беруть участь в цьому. Розширення територіального поділу праці, його удосконалення і виникнення нових, більш ефективних форм значно залежить від рівня розвитку транспортної сфери на регіональному рівні. Мультимодальна система перевезення вантажів заснована на внутрішній інтеграції різних

видів транспорту та інших учасників перевізного процесу, що взаємодіють між собою, а також виконують свою частину роботи в межах договірних відносин та за наявності єдиного органу керування на певній території.

Система мультимодальних перевезень регіону налічує безліч проблем, які вирішуються за допомогою заходів, які направлені на: розвиток портових складських і вантажоперевалочних потужностей; створення мережі логістичних центрів, які будуть пропонувати різні міжнародні логістичні послуги, що послугують підвищенню ефективності ланцюгів поставок; забезпечення інформаційної автоматизації транспортного процесу та розвиток електронного документообігу; пошук нових та вдосконалення старих маршрутів доставки вантажів. Це дозволить розробити стратегічні засади розвитку транспортної системи, покращити якість транспортних послуг, а також дасть змогу отримати синергетичний ефект від ефективного поєднання потенційних можливостей усіх видів транспорту на основі партнерсько-конкурентних засад під час здійснення перевезень на регіональному рівні.

Висновки. Таким чином, формування мультимодальних перевезень є ефективним напрямом оптимізації перевізного процесу та створення конкурентоспроможного регіонального ринку транспортно-логістичних послуг. Розвиток мультимодальної системи перевезення вантажів є комплексним вирішенням фінансово-економічних проблем регіону; забезпечує координацію та організаційно-технологічну взаємодію всіх ланок ланцюга доставки вантажів; сприяє комплексному розвитку інфраструктури та ресурсів різних видів транспорту.

Організація мультимодальних перевезень єдиним оператором за єдиним транспортним документом та наскрізною ставкою фрахту сприятиме підвищенню якості транспортно-логістичного обслуговування, забезпечить високий рівень надійності та безпеки міжнародних ланцюгів доставки вантажів. Наступним етапом дослідження є розробка механізму управління мультимодальними перевезеннями регіону, а також моделей взаємодії її підсистем.

Література

1. Вікіпедія – Вільна енциклопедія URL: <http://uk.wikipedia.org>.
2. Комбіновані системи перевезень вантажів. Їх переваги та недоліки. URL: <http://studopedia.org/14-50364.html>.
3. Конвенція Організації Об'єдинених Націй о международных смешанных перевозках грузов. URL: <http://ci.uz.gov.ua/org/un/conv80comb>

4. Миротин Л. Б. Основы логистики : учеб. М.: Академия, 2013. 190 с.
5. Плужников К. И., Чунтомова Ю. А. Транспортное экспедирование учебник. М.: Транслит, 2006. 528 с.
6. Соколова О.Є. Концептуальні засади формування мультимодальної системи перевезення вантажів // Наукоємні технології. 2014. № 1. С. 114-118.
7. Терминология комбинированных перевозок. United Nations. New York and Geneva, 2001. 69 с. URL: <http://www.internationaltransportforum>.
8. Лагодієнко В.В. Логістика по-японськи: підвищення ефективності діяльності підприємств / В.В. Лагодієнко, О.В. Корнієцький // Культура народів Причорномор'я.- 2014.- №275.- С. 207-210.
9. Мудрак Р.П., Лагодієнко В.В., Лагодієнко Н.В. Вплив сукупних витрат на обсяги національного виробництва / Економічний часопис – XXI. - Scopus Indexed. -2018, - №172(7-8), -С. 44-50.
10. Sergii Lekar, Dmytro Shumeiko, Volodymyr Lagodiienko and Valerii Nemchenko, Construction of Bayesian Networks in Public Administration of the Economy. International Journal of Civil Engineering and Technology, 10(04), 2019, pp. 1379-1384.

References

1. Wikipedia - The free encyclopedia URL: <http://en.wikipedia.org>.
2. Combined cargo transportation systems. Their advantages and disadvantages. URL: <http://studopedia.org/14-50364.html>.
3. United Nations Convention on International Mixed Carriage of Goods. URL: <http://ci.uz.gov.ua/org/un/conv80comb>
4. LI Mirotin, Fundamentals of Logistics: Textbook. М .: Academy, 2013. 190 p.
5. Pluzhnikov KI, Chuntomova Yu. A. Transport forwarding textbook. М .: Translit, 2006. 528 p.
6. Sokolova OE Conceptual bases of formation of multimodal cargo transportation system // Science-intensive technologies. 2014. No. 1. P. 114-118.
7. Terminology of combined transport. United Nations. New York and Geneva, 2001. 69 p. URL: <http://www.internationaltransportforum>.
8. VV Lagodienko Logistics in Japanese: Increasing the Efficiency of Enterprise Activities / V.V. Lagodienko, OV Korniets'kyi // Culture of the Black Sea peoples.- 2014.- №275.- P. 207-210.
9. Mudrak RP, Lagodienko VV, Lagodienko NV The Impact of Aggregate Expenditure on Domestic Production / Economic Journal - XXI. - Scopus Indexed. 2010, - № 172 (7-8), -С. 44-50.

10.Sergii Lekar, Dmytro Shumeiko, Volodymyr Lagodiienko and Valerii Nemchenko, Construction of Bayesian Networks in Public Administration of the Economy. International Journal of Civil Engineering and Technology, 10(04), 2019, pp. 1379-1384.

Аннотация

Маишканцева С. А.

Понятийно-категориальный аппарат исследования системы мультимодальных перевозок региона.

Одной из современных логистических концепций транспортировки грузов является мультимодальные перевозки, обеспечивающие организационно-технологическое взаимодействие различных видов транспорта, координацию и синхронизацию процессов транспортно-логистического обслуживания, а также партнерские отношения между всеми участниками цепи доставки грузов «от двери до двери» на выгодных условиях. Преимуществом такого способа доставки является наличие единого оператора, который на основе единого транспортного документа и единой ставки фрахта несет полную ответственность за организацию и осуществление перевозочного процесса, решая при этом задачи по подбору и выбора оптимальных схем транспортировки по минимальным затратам.

Целью статьи является изучение и оценка научных взглядов относительно теоретических аспектов определения экономической категории «мультимодальные перевозки региона». Для достижения поставленной цели необходимо выполнить следующие задачи: изучить понятие «мультимодальные перевозки»; рассмотреть влияние региональных особенностей на функционирование системы мультимодальных перевозок; представить авторский формат определения понятия «мультимодальные перевозки региона».

В процессе исследования применены методы сравнения, анализа, теоретического и логического обобщения. Методологической основой стал диалектический метод исследования.

В статье изучено определения дефиниции «мультимодальные перевозки»; рассмотрена необходимость формирования системы мультимодальных перевозок в транспортной отрасли региона. Предложено рассматривать мультимодальные перевозки региона как перевозка продукта различными видами транспорта и другими участниками перевозочного процесса, взаимодействующих между собой, а также выполняют свою часть работы в рамках договорных отношений и при наличии единого органа управления на определенной территории.

Ключевые слова: *мультимодальные перевозки; комбинированные перевозки; интермодальные перевозки; регион; управления; транспортная отрасль.*

Annotation

Mashkantseva S.

Conceptual and categorical apparatus for the study of the system of multimodal transportation in the region.

One of the modern logistic concepts of cargo transportation is multimodal transportation, providing organizational and technological interaction of different types of transport, coordination and synchronization of processes of transport and logistics services, as well as partnership relations between all participants of the door-to-door delivery chain. The advantage of this method of delivery is the presence of a single operator, who, on the basis of a single transport document and a single freight rate, is fully responsible for the organization and implementation of the transport process, while solving the problem of selecting and selecting the optimal transportation schemes at the lowest cost.

The purpose of the article is to study and evaluate scientific views on the theoretical aspects of determining the economic category of "multimodal transportation of the region". To achieve this goal it is necessary to perform the following tasks: to study the concept of "multimodal transportation"; to consider the influence of regional peculiarities on the functioning of the multimodal transportation system; present the author's format for defining the concept of multimodal transport in the region.

In the process of research, the methods of comparison, analysis, theoretical and logical generalization are applied. Methodological basis was become by the dialectical method of research.

The definition of "multimodal transportation" is studied in the article; the necessity of forming a system of multimodal transportations in the transport industry of the region is considered. It is proposed to interpret multimodal transportations in the region as transportations of the product by different modes of transport and other participants in the transport process, interacting with each other, as well as performing their part of the work within the framework of contractual relations and in the presence of a single governing body in a certain territory.

Key words: *multimodal transportation; combined transportation; intermodal transportation; region; management; transport industry.*